

Це боротьба двох непримиримих світоглядів. Людини, як голови власного сільського господарства — й людини, як члена анонімового акційного товариства; хлібороба — й біржового ігреця. Продуцента необхідних для життя матеріальних цінностей, що бореться безпосередно з природою — й обрізувача купонів, що придумує біржові комбінації. Віри у власну працю, власні руки й у конечність боротьби та війни з твердими законами землі — з вірою в сприт, щастя, необмежені спекулятивні можливості й можливість «загального миру». Потреби релігії, ідеї, як консерватора сили в тяжкій боротьбі з природою — і повного релігійного індуферентизму та науково-бухгалтерської самопевности мешканців банкірських контор. Естетизму в цілім щоденнім життю: в садку, в хаті, в полі, в мережаних ярах, у вишитій сорочці — зі штукою на продаж, штукою «по обіді», штукою люксом...

Це боротьба двох виключаючих себе взаїмно соціальних укладів. Пошана для імени хлібороба й войовника, обороняючого свою землю, хоч його індивідуальність тісно обмежена законами обовязку, законом хліборобської праці й війни — і повна байдужість до прізвиза і походження якогось біржовика чи властителя «фірми», хоч його особа ліберальними законами капіталу звільнена від всяких обмежень. Повага хліборобської сімі до свого голови, як керовника господарства — і неповага сімі капіталіста до свого голови, як пасивного держателя паперових цінностей. Жінка, яка єсть помічницею господаря хлібороба, але в певних випадках може й має право стати самій господинею і монархинею — і жінка, яка не має права бути президентом республіки, але зате має всі рівні права розпустити міщанської сімі і може своєю присутністю остаточно осмішувати і дискредитувати міщанські демократичні парламенти. Батько, який має обовязок передати синові ту землю, яку унаслідив від свого батька — і батько, який необмежено розпоряджається капіталом, що він його сам зробив, або щасливо унаслідив од якогось американського дядька. Покоління, що уважає себе тільки часовим держателем національних цінностей і почуває себе за своє ними розпорядження відповідальним, як перед предками, так і перед нащадками — і покоління, для котрого «нація це я», це тільки таке хвилеве угруповання соціальних сил, на якім можна або заробити або програти. Психольогія хліборобська: відповідальність за кожний крок, зроблений у власнім господарстві й у господарстві національним, у державі — і психольогія біржевих гешефтсмахерів, що на стільки багаті, що можуть купувати не тільки акції, але й державних мужів і провідників нації. Режим капіталіста-комерсанта, що відповідає перед своїми кредиторами тоді, коли вони творять одну анонімну цілість, «масу» («партію») — і режим хлібороба, у якого кожний кредитор має своє точно означене місце на гіпотечі його господарства («стан», «кляс»)

Це смертельний поєдинок між селом і сучасним капіталістичним містом. Державою-господарством і державою-біржою.

Принципом аристократичним класовим, що єсть принципом продукції, праці і організації праці й що відповідає відомій селянинові біологічній нерівності та законові асиметрії в життю природи і людства¹⁾—з принципом демократичним, числовим, принципом егалітарної утопії міста і капіталу: рівності всіх в обличчю золота й нерівності тільки цифр, а не одиниць. Це врешті велика боротьба між принципом монархічним і республіканським, що тепер в цілім світі загоряється.

Між законом землі і законом капіталу не може вже бути компромісу. Один з них мусить уступити і загинути. За кожним стоять живі люди, живі соціальні сили. Це інтернаціональна фінансова буржуазія з одного боку і аграрні сільські хліборобські кола в кожній нації з другого. І або оборонці закону землі знайдуть в собі досить сил, щоб деморалізацію, внесену в їх ряди законом капіталу, побороти, ряди свої скріпити і панування золота зі всіма його прибічниками скинути — або культура європейських націй, на цивільнім праві римським побудована, мусить з упадком того права і соціалізацією землі зчезнути.

«Перемога антанти — пише в своїх «Матеріялах до теорії пролетаріату» Сорель — це тріумф демагогічної плітократії. Чи погром Германії означає кінець февдальної аристократії старої Пруссії, чи кінець ліберальної буржуазії? Я швидше схилився би до думки, що ця друга гіпотеза більш правдоподібна від першої».²⁾ Так думає великий французький синдикаліст і соціолог.

В. Лімниченко.

Не питай мене...

Не питай мене, моє дівчатко,
Про хрести без рамен серед піль!
Не питай, не питай, бо твій татко
Розповість тобі казку про біль...

Розповість тобі казку..., що в полі
Ще тоді, як наш стяг лопотів,
Впав хорунжий народньої волі
І від смертних поранень стремтів...

¹⁾ Тільки в такому значінню тут і скрізь далі вживаю терміну „аристократія”. Отже він не означає у мене лише у титулованих нащадків колишньої аристократичної верстви, особливо таких, які організаційно-громадські здібности своїх предків загубили і тим самим аристократією бути перестали.

²⁾ Georges Sorel: „Matériaux d'une théorie du prolétariat”, p. 53. Paris 1919.